

Ének-zene

9-10. évfolyam

A kilencedik és tizedik évfolyamokon a zenei nevelés célja a nemzeti és az európai azonosságtudat erősítése, a hagyományos és a mai kulturális értékek megismertetése, a tudás gazdagítása a zeneművészet eszközeivel. Cél továbbá, hogy a műalkotások által közvetített magatartásminták segítsék a nemzethez, közösséghez való viszony elmélyítését és járuljanak hozzá a tanulók személyiségfejlődéséhez, szocializációjához, mely egyúttal egy közösség fennmaradásának biztosítója is.

Az egyes témaköröknél megjelölt minimum óraszámok, csak arányaiban segítik a tájékozódást. A témakörökön belül megjelenő fejlesztési feladatok átfedik egymást, egy-egy fejlesztési feladat több különböző témakörben is megjelenik. Ezáltal a tanórákon belül is érvényesül a komplexitás. Az óraszám szabadon felhasználható 20%-át a diákok saját zenei izlésének bemutatására szánjuk.

Az értékelés funkciói közül kiemelkedő szerepet tulajdonítunk a formáló, a motiváló, az irányító, a tanulót elsősorban saját teljesítményéhez viszonyító, fejlesztő értékelésnek, ugyanis ez segíthet leginkább az önismeret fejlesztésében, az ösztönzésben, a továbblépés feladatainak, útjának megmutatásában. Az értékelhető tanulói megnyilvánulásokra vonatkozó szóbeli (énekes és verbális) és/vagy írásos megjegyzések is pontosabb tájékoztatást nyújtanak, rámutathatnak konkrét problémákra, egyúttal javaslatokat is tehetnek a fejlesztésre. A tanulók önértékelése pedig többcélú órai feladat is lehet. Az osztályozás fontos szempont, hogy az osztályzattal történő értékelés a tantervi követelmények megvalósulását számon kérő szummatív értékelés. Éppen ezért zavart okozhat, ha az osztályzatnak ez a szerepe elbizonytalanodik, azaz hol a biztatás (formatív értékelés), hol pedig a „büntetés” eszköze. A szummatív típusú felmérő, összegző, záró minősítések, amelyek szelektációs funkciót is betöltenek, csak akkor hitelesek, ha objektívek, ha következetesek, ha meghatározott és nyilvános kritériumok alapján történnek.

A Kerettanterv témakörei:

1. Zeneművek /Énekes anyag
2. Zeneművek/Zenehallgatási anyag
3. Komplex készségfejlesztés.

A zenei anyanyelv ápolásának továbbra is fontos szerepet kell betöltenie, hiszen egy nép múltjának legnemesebb értékei őrződnek meg benne: érzelmi tartás, kedélyvilág, vérmérséklet, temperamentum. Mindez a „*népdalaink világa*” fejezetben átélhető a tanulók számára. A dalanyag igazodik életkori sajátosságaikhoz, átélhető élethelyzetekhez, a „*mindenre van hangja*” kodályi megállapításhoz.

Az előadói készség gazdagítása - a kifejezőkészség, tiszta intonáció, a stílusnak megfelelő előadásmód, a közösségi zenélés kiemelten fontos eleme, melynek színvonala a tanár igényességén múlik. Legmagasabb szintje a kóruséneklésben testesül meg.

A zenehallgatási anyag válogatásánál az életszerűség a fő szempont: a zeneművek e két évfolyamon a tanulók tanulmányaihoz és mindennapjaihoz kapcsolódnak. A 10. évfolyamona korábban hallgatott zeneművek történelmi szemléletmóddal összegződnek, és a tanulók megismerkednek a hallgatott zenék kulturális környezetével is. Folyamatos feladat a zeneművek műfajának megnevezése, értelmezése.

A tanár megismertethet diákjaival „kedvenc” dalokat, figyelmet fordít a 20. századi népies műdalokra, illetve zenei rétegműfajoknapjainkban folyamatosan változó jelenségeire is. Ezek sajátos értékrendet képviselnek, társadalmi szerepek szerint formálódnak. A kialakult évezredes értékrendhez képest gyakran változó normák miatt a tanár csak naprakész ismerettel tudja az ízlésformálás eszközeként alkalmazni. Ezt a rendelkezésére álló szabad órasávban teheti meg.

Az énekelt zeneművek igényes megszólaltatásához, a zenehallgatási anyag elmélyült befogadásához és a zeneművekkel kapcsolatos gondolatok megfogalmazásához, valamint a kreatív zenei megnyilvánulásokhoz továbbra is fontos a készségfejlesztés. A korábbi évfolyamokon *Ritmikai fejlesztés, Hallásfejlesztés és Zenei írás-olvasás* elnevezésű témakörök a középiskolában *Komplex készségfejlesztés* elnevezéssel folytatódnak.

Az ének-zene tantárgy a következő módon fejleszti a Nemzeti alaptantervben megfogalmazott kulcskompetenciákat:

A tanulás kompetenciái: A tanár és a tanuló együttműködésének kiemelt szerepe van az aktív tanulás kompetenciáinak kialakításában és fenntartásában, megerősítésében és továbbfejlesztésében. Ebben az ének-zenére különösen fontos szerep hárul. Az ének-zene tanulását nem a hagyományosnak tekintett tanulási módok, hanem a ráérezés, a gyakorlás (ismétlés) és az önreflexivitás támogatja. Ebből adódik, hogy a tanulásból adódó sikeresség élményként jelenik meg. Ennek az élménynek a megtapasztalása más tárgyak tanulásához is pozitívan járul hozzá.

A kommunikációs kompetenciák: Az írott és a beszélt nyelvhez hasonlóan létezik zenei anyanyelv is, mely saját szintaktikával rendelkező, hierarchikus rendszer. Ezek feldolgozása azonos agyi struktúrák által történik, ezért a zene kiválóan alkalmas az anyanyelvi és az idegen nyelvi kompetenciák fejlesztésére, illetve a beszédnehézségek enyhítésére, melyekre hatékony eszköz a ritmus és a hallásfejlesztés. Lényeges a szöveges éneklés mint verbális kommunikáció, valamint a saját, alkotó gondolatokat kifejező improvizáció. A kommunikációs készségek mélyüléséhez kapcsolódik a zeneművek elemzése, amely által a tanuló saját szavaival képes leírni a zenei folyamatokat, megérti a tágabb összefüggéseket, a zene funkcióját és kapcsolatát a világgal, amelyben létrejött, illetve a világgal, amelyben aktuálisan hatást gyakorol. A tanuló így megismeri a zene mindennapi funkcióját és megtanulja értelmezni a zene médiában történő használatát is.

A digitális kompetenciák: A tanuló a digitális világban él és annak eszközeit használja mindennapjaihoz, ezért az oktatás hatékonyságát növeli, ha a pedagógus épít a tanuló ilyen irányú jártasságára. A tanuló kezében lévő mindennapos digitális eszközök alkalmasak arra is, hogy használójuk számára a zenei kommunikáció eszközei legyenek. A zenei szoftverek, alkalmazások játékosan fejlesztik az infokommunikációs kompetenciákat.

A személyes és társas kapcsolati kompetenciák: A tanuló megtapasztalja az együttműködés hatékonyságát a csoportos zenei tevékenységeken keresztül (pl. kórus), és lehetősége van véleményének, gondolatainak kinyilvánítására. Mások produkciójának tisztelettel való figyelése a különböző nézőpontok iránti toleranciáját formálja.

A kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái: Az önkifejezés, a kreativitás és a szépzérzék fejlesztése keretében a tanuló a zenét sajátos nyelvként ismeri fel, mellyel képessé válik gondolatai, érzései tolmácsolására, használva az improvizáció adta lehetőségeket is. Ezen kívül különböző kultúrák zenéjével való ismerkedés és azok társadalmi funkciójának megértése hozzájárul a komplex látásmód kifejlődéséhez.

A témakörök és a fejlesztési feladatok átfedik egymást, egy-egy fejlesztési feladat több különböző témakörben is megjelenik, ezáltal a tanórákon belül is érvényesül a komplexitás.

A 9 -10. évfolyamon az ének-zene tantárgy alapóraszám: 68 óra

<p>1. Témakör Zeneművek/Énekes anyag</p>	<p>Javasolt óraszám 9. osztályban 10 óra 10. osztályban 10 óra</p>
<p>Ismeretek</p>	<ul style="list-style-type: none"> - A zsoltár típusúdallamok jellemzői - Ugrós és csárdás tánc típusok - Dallam és szöveg kapcsolata a népdalstílusokban - Zenei nyelvjárások, dialektusok jelentése a népzében - A tanult dalok kulturális közegének megismerése - Különböző korszakok – különböző előadói stílusok a műzenében <p>Népdalaink világa</p> <p><i>Szerelem</i></p> <p>Azt gondoltam, eső esik; Akkor szép az erdő; Bujdosik az árva madár; De sok eső, de sok sár; Hej, rozmaring, rozmaring; Körösfői kertek alatt; Nem úgy van most, mint volt régen; Nézd meg, lányom; Szerelem, szerelem; Szeress egyet, s legyen szép; Szivárvány havasán; Én is voltam, mikor voltam; Hej, révész, révész</p> <p><i>Életképek</i></p>

	<p>Annyi nekem az irigyem; Eddig vendég; Éljen a barátság; Én az éjjel nem aludtam; Hej, igazítsad; Irgyeim sokan vannak; Vígan, vígan</p> <p><i>Ünnepek</i></p> <p>Sok számos esztendőket; Paradicsom mezejibe; Vig volt nekem az esztendő; Szent János áldása; Üdvözlégy, Szent László király; Sok Zsuzsanna napokat</p> <p>Műzenei szemelvények, és más népek dalai</p> <p>Szeikilosz sírverse; Splendor Paternae gloriae (Atyának fénye, fénysugár); John of Fornsete: Nyár-kánon (Vaskó Andor ford.); Ófrancia kánon: Jertek, jertek, nosza, járjunk táncot!; Farkas Ferenc: Hajnalnóta; W. Byrd: Tavasz – kánon; Ismeretlen szerző: Kék ibolyácska; Budát, ó Hunnia, az török rabolja; Balassi Bálint: Bocásd meg úristen – protestáns népének; J. Haydn: Erdő mélyén – kánon; W. A. Mozart: Jöjj, drága május; Franz Schubert: A hársfa; Kodály Zoltán: Mikoron Dávid (Psalmus Hungaricus); Old Black Joe- spirituálé; Oh happy day; Ég a város – angol kánon</p>
<p>Fejlesztési feladatok/készségek</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Hallás utáni dal tanulással elsajátított magyar népdalok és felismerő kottaolvasással elsajátított műzenei szemelvények éneklése - Előadói készségük kifejező, átélt, tiszta intonációjú énekléssé fejlesztése? - A hangszerkísérethez és az éneklő közösséghez való alkalmazkodási képesség fejlesztése <p>A dalokban megjelenített élethelyzetek, érzelmi állapotok megértése</p>
<p>Javasolt tevékenységek</p>	<ul style="list-style-type: none"> - A zenei nevelés elsődleges tevékenységi formája az éneklés - A kreativitás támogatása az éneklésnél, táncolásnál

	<ul style="list-style-type: none"> - Éneklés az iskolai kórusban - Részvétel az ünnepekhez kapcsolódó előadásokban, projektekben - Részvétel a Zenei Világnap alkalmából rendezett iskolai programokban <p>A Fejlesztési feladatok és Készségek elnevezésű részben javasoltak alkalmazása</p>
Fogalmak	Zsoltár típusú népdal, szillabikus, melizmatikus, autentikus, tradíció, átdolgozás, dialektus, Magyar Népzene Tára

2. Témakör Zeneművek/ zenehallgatási anyag	Javasolt óraszám 9. osztályban 18 óra 10. osztályban 18 óra
Ismeretek	<p>Szerelem, barátság</p> <p>Azt gondoltam, eső esik; Repülj madár – Sebestyén Márta, Muzsikás Együttes; Orlando di Lasso: Zsoldos szerenád; W. A. Mozart: Don Giovanni - részletek- I. felvonás 8. és 9. jelenet; Beethoven: F-dúr románc; Liszt Ferenc: Szerelmi álmok; G. Bizet: Carmen – Habanera; G. Puccini: Tosca – Cavaradossi, levélárja; R. Wagner: Nürnbergi Mesterdalnokok I. jelenet; G. Verdi: Don Carlos – Szabadság kettős; Bartók Béla: A kékszakállú herceg vára – részletek; Ne menj el</p> <p>Zeneművek és a történelem</p> <p>J. S. Bach: Máté passió – részlet 54 számtól -59 -ig</p> <p>F. Chopin: Forradalmi etűd</p> <p>R. Schumann –H. Heine: Két gránátos</p> <p>Kodály Zoltán: Hány János – Felszántom a császár udvarát; Ének Szent István királyhoz</p>

A.Dvořák: Új világ szimfónia – részletek
D. Sosztakovics: VII. szimfónia – részletek
A. Honegger: Jeanne d'Arc a máglyán - részletek

Zeneművek és az irodalom

F. Schubert –J.W. Goethe: Margit a rokkánál
S. Prokofjev: Rómeó és Júlia – lovagok tánca
Carl Orff: Carmina Burana – In taberna
Kocsár Miklós – Nagy László: Csodafiú - szarvas
Kodály Zoltán- Weöres Sándor: Öregek

Életképek

Ugrós és csárdás dallamok – válogatás revival népzenei felvételekből
J. S. Bach: D-dúr szvit – Gavotte, Menüett
Joseph Haydn: Évszakok – Szüreti kórus
L. van Beethoven: IX. szimfónia – IV.tétel
M.Ravel: Bolero
Johann Strauss: Éljen a magyar - polka
Kodály Zoltán: Galántai táncok-részletek
Cl. Debussy: A tenger – részlet, az 1. vázlat
I. Stravinsky: Tűzmadár – részlet, a mű kezdete
G. Gershwin: Egy amerikai Párizsban -részlet
Bartók: Béla: Cantata Profana - részletek
Kodály Zoltán- Arany János: Csalfa sugár,
Farkas Ferenc: Furfangos diákok - részlet
Kurai József: Estélinótázás

Régi muzsika kertje

Szeikilosz sírverse
Missa de Angelis – Kyrie

	<p>Dufay: L'homme arme mise - Kyrie</p> <p>G.P. Palestrina: Sicut cervus</p> <p>Mozart: Esz-dúr zongoraverseny K. 271 "Jeunehomme" II. tétel - részlet</p> <p>Szemelvények a magyar zenetörténetből</p> <p>Esterházy Pál: Harmonia caelestis – részletek</p> <p>Liszt Ferenc: Esz-dúr zongoraverseny – I. tétel</p> <p>Erkel Ferenc: Bánk bán –Keserű bordal, Hazám, hazám</p> <p>Bartók Béla: Concerto – II. tétel, Párok játéka</p> <p>Kodály Zoltán: Psalmus Hungaricus- részletek</p> <p>Szokolay Sándor: Ima, rontás ellen</p> <p>Kurtág György: Játékok – részletek</p> <p>Ligeti György: Hungarian rock</p> <ul style="list-style-type: none"> - A hallgatott zeneművek zenetörténeti és főbb műfaji jellemzőinek azonosítása - A zeneszerzők helye a különböző zenetörténeti korokban - Az adott zenemű történelmi, irodalmi és kultúrtörténeti vonatkozásainak megismerése - A zeneművekben megfogalmazott gondolatok társítása hangszerelési, szerkesztési megoldásokkal, kompozíciós technikákkal, formai megoldásokkal
<p>Fejlesztési feladatok/készségek</p>	<ul style="list-style-type: none"> - A tanulók kreatív képzeletének fejlesztése változatos motivációs technikákkal, a zeneművek nyújtotta lehetőségeket kihasználva - A zeneművek gondolati tartalmát kifejező eszközök felismerésére, átélésére és értelmezésére alkalmas képességek kialakítása - Egy-egy zeneszerzőre jellemző alkotói sajátosságok

	<p>felismerése</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hosszabb, összetettebb koncentrációt igénylő zenei anyag befogadásának képessége - Összefüggés felfedezése a zenei stíluskorszakok és a történelmi események, irodalmi alkotások között - A zeneművekről történő önálló véleményalkotás képességének kialakítása
Javasolt tevékenységek	<ul style="list-style-type: none"> - Részvétel hangversenyeken - Élménybeszámoló készítése a hallott hangversenyek kapcsán - Adatgyűjtések a zenetörténet feldolgozásához - Zeneművek zenetörténeti rendszerezése - Koncertfilm megtekintése - Kiállítás megszervezése híres magyar zeneszerzőkről, zenekarokról, előadóművészekről, zeneművekről, koncerthelyszínekről - A lakóhely zenei emlékeinek összegyűjtése, megtekintése - Kiselőadás készítése különböző hangszerekről, zenei műfajokról, zeneszerzőkről, zeneművészekről - Kiselőadás készítése a népzenei gyűjtések történetéről - Kiselőadás a hangszerekről (megszólaltatási módjuk, felépítésük, képek, videók, animációk, applikációk felhasználásával) - Az elektronikus média által nyújtott lehetőségek tanári irányítású használata
Fogalmak	Vokális műfajok, gregorián, recitativo, korál, kyrie, passió, dalciklus, duett, motetta, etűd, hangfűrt.

3. Témakör Komplex készségfejlesztés	Javasolt óraszám 9. osztályban 6 óra
---	---

10. osztályban 6 óra	
Ismeretek	<ul style="list-style-type: none"> - A korábban tanult ritmikai,dallami ismeretek frissítése, elmélyítése, alkalmazása - A törzshangok és a módosított hangok szerepének ismerete <p>A zenetörténet jellegzetes műfajainak ismerete</p>
Fejlesztési készségek	<ul style="list-style-type: none"> - Részvétel közös kreatív zenélési formákban, a zeneművek befogadásának előkészítéséhez - A többszólamú éneklés fokozatos bevezetésével a többirányú figyelem, a hallás, az intonációs készség fejlődése - Gyakorlat szerzése a felismerő kottaolvasásban - A zenei formaérzék fejlesztése
Javasolt tevékenységek	<ul style="list-style-type: none"> - Az improvizáció és a kreativitás támogatása a tanult ritmikai és dallami elemek felhasználásával - Ritmikai játékok - Zenei kérdés, válasz rögtönzése - Kottairáshoz alkalmas szoftverek használatának megismerése - A Fejlesztési feladatok, Készségek elnevezésű részben megfogalmazottak alkalmazása a hangközök és egyszerű harmóniak megfigyelésének és meghallásának gyakorlására.
Fogalmak	Minden korábban szereplő fogalom